

talom tekintetéből 4 koncentrikus körre osztatik, melyeket ezután a különböző osztályokban való tárgyalás céljából be is mutat. De az Alpések ily áttekinthető tagolása által a feladat, melyet a földrajzi oktatás a tanítónak szab, még nincs kimerítve. A tanítónak kötelessége még az Alpések nagyszerű természeti szépségeit bemutatni, eme hatalmas hegységek keletkezését is szemlélhetővé tenni, amaz erőket is meg kell említenie, melyek eme hegyek alakulásánál közreműködtek és még a mai napig is közreműködnek, végül pedig az Alpések hydrographikai, klimatikus, ethnographiai és közgazdasági jelentőségére is rá kell mutatnia. — «Schul- und Hausarbeit» c. cikkben dr. *Schilling* Werner a házi és iskolai dolgozatoknál követendő eljárásról értekezik. Szerzőnk ama nézetének ad kifejezést, hogy az összes írásbeli dolgozatokban a főmunkát nem otthon, hanem az iskolában kell elvégezni, és ez oly követelmény, melyet az újabb tantervek mind, kivétel nélkül előírnak. — *Baumeister* A., müncheni pædagogus két cikket is ír e füzetbe, az elsőben «Lehrprobendogmatik» Jäger Oszkárnak, a nevezetes német történésznek «Homer und Horacim Gymnasialunterricht» c. könyvét ismerteti, a másik cikkben «Pædagogische Erinnerungen eines alten Lehrers» címűben hosszú tanítói praxisából számos példát idéz a tanulók egyéniségének kiismerésére, valamint jellemének képzésére. *Baumeister* a fölhozott példákra hivatkozva amaz elvet vallja, hogy a jó tanító sokat tanulhat tanítványaitól. E füzet utolsó rovata az újabban megjelent német pædagogiai munkákat ismerteti.

tj

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó-ülés 1906 február 17-én.

Jelen vannak: *Fináczy Ernő* elnöklése mellett: Gyulai Ágost, Gyulay Béla, Hegedüs István, Heinrich Gusztáv, Kovács János, Málnai Mihály, Pauler Ákos, Rombauer Emil, Ujváry Béla, Trájtler Károly, utóbbi mint jegyző. Ezeken kívül számosan vendégek.

I. Elnök megnyitja az ülést. Jelenti, hogy néhai György Aladár r. tag a Társaság céljaira 200 koronát hagyományozott. Az elnökség megilletődéssel vett tudomást erről a tényről, mely mutatja, hogy György Aladár élte utolsó napjáig mély érdeklődéssel viseltetett Társaságunk iránt. Az elnökség javaslatot fog tenni, hogy az összeg — mely a boldogult kifejezett kívánsága szerint alapítványként nem kezelhető — miképen volna György Aladár emlékének legméltóbb módon hasznosítható. Bemutatja továbbá *Weszely Ödön* levelét, amelyben

az elnököt arról értesíti, hogy a mai napra kitűzött előadását tőle nem függő okokból nem tarthatja meg.

A Társaság tudomásul veszi elnök bejelentéseit.

II. Schmidt Márton felolvassa: «Az érettségi új utasítás» . . . : című értekezését. (Lásd a folyóirat jelen füzetében.)

A kérdéshez szólnak:

Heinrich Gusztáv nem a szabályzathoz, mint inkább az előadó úr fejtegetéseire óhajt egy pár megjegyzést fűzni. A szabályzathoz azért nem szól, mert a javaslatot a közoktatási Tanács készítette s ebben a munkálatban ő is részt vett. Annyit azonban kijelenthet, hogy a rendeletet kibocsátó közokt. ü. miniszterium a közokt. Tanács javaslatán lényeges változásokat eszközölt; valamint azt is, hogy a rendelet kibocsátása semmiféle okozati kapcsolatban nincsen a szabadkai esettel. Amit az előadó úr kíván, hogy t. i. az érettségire készülő ifjak május végén önként visszaléphessenek és kívánassák azt, hogy az érettségit szeptemberre tehessék, ő helyesli; sőt azt sem bánná, ha az egész érettségi vizsgálat szeptemberre tétetnék át.

Tudja mindenki, hogy az érettségi miatt májusban mennyi idővész el s csak az iskola javára esnék a vizsgálatoknak a szünetidő utánra való elhalasztása. A csempészésre vonatkozólag az a véleménye, hogy az ilyen a képzelhető legerősebben kell megbüntetni; a csempészes már gaztett, mert ha intelligens ifjak is csinálnak, mi lesz a világból? Nem helyesli előadónak az írásbeli dolgozatokra vonatkozólag elmondott nézeteit sem. A szabályzat csakis magyar irod. dolgozatot kíván s ez nem megnehezítése, hanem — amint ezt a tapasztalat is mutatja — nagy megkönnyebbítése az érettségi vizsgálatnak. Az ifjakkal nem kell soká a fejüket törni azon, melyik kérdést válasszák s nem kezdenek bele olyan tétel fejtegetésébe, amit aztán, ha látják hogy nehezen megy, abba hagynak. Az ifjakkal irodalmi műveltségére egyébként is nagy súlyt kell helyezni — (ez legyen tulajdonképpen központja iskolai tanulmányainak) —; eddigi iskolai praxisában is ebből az anyagból sajátította el magának legtöbbet — (mert sem történeti, sem fizikai, sem matematikai tételek kidolgozásánál annyi gyakorlat nem áll az ifjak rendelkezésére) — s ez okból éppenséggel nem látja azokat a nehézségeket, amelyeket az előadó úr feltüntetett. Nem ismerheti el továbbá a vizsgálatok nivójának súlyedését sem; mert azzal, hogy a modern nyelveket mintegy leszögezzük, a nivót ezzel nem fogjuk súlyesztani. Az eddigi tapasztalatok eléggé bizonyították, hogy német és francia vizsgálatok dacára, mégis súlyedt a nivó úgy ezekből, mint a többi tantárgyakból. Azt sem helyeselheti, amit az előadó a classikusok megállapítása ellen mond. Számos példát sorol el saját

tapasztalataiból s megtörtént, hogy péld. egy csoportban mind a hat érettségiző ifjú a Cornelius Neposból felelt. Azt ő nem helyeselné, ha a tanárok önkényére biznák a tételek válogatását, mert kinek könnyebb, kinek nehezebb kérdés jutna ilyen alkalomkor s a protekciónak nyitnók meg a kapukat. Helyesebb, ha a szabályzat ezt a kérdést is tisztán és világosan megoldja. Amit az előadó úr a magaviseleti kalkulusokról mond, helyes; hiszen azt sem pártolja, ha az alsó osztályok kalkulusai is belekerülnének a bizonyítványba. Amit az ifjú gyerekésszel elkövet, nem szabad és nem helyes ezt tükörként egész életén folyton mutogatni. Nem helyesli azonban előadónak abbéli kívánságát, hogy a «jeles» tanuló egy szóbeliről föl lehessen menteni. Ilyen intézkedés tág kaput nyitna a protekciós hajlamoknak. Hogy végre az elnök is kapjon vizsgapénzt, nem látja indokoltnak. A főigazgató elnök fizetést kap, a ki-rendelt elnök pedig rapidíjokat; ha ezt a közökt. miniszterium kevesli, emelje a fizetést és a rapidíjokat.

Rombauer Emil abban a véleményben van, hogy az új szabályzat az érettségit könnyebbé tette s a vizsgák mértékét leszállította. Vannak, kik ennek ellenkezőjét állítják, arra utalva, hogy most több idő fordítatik egy tanuló megvizsgálására. Ez igaz, amennyiben a vizsgálat ideje körülbelül $\frac{1}{3}$ résszel meghosszabbított; de kérdés, hogy ez szükséges volt-e s a vizsgálatnak ennyire való megnyújtása, a bizottsági tagoknak a kimerüléssel határos fárasztásával nem fog-e a vizsgálatnak inkább ártani, mint használni. A Budapest fővárosi tankerületben az érettségi vizsgálatok, ha egymás után tartatnának, eddig is már két hónapot vettek volna igénybe, ezután három hónapot! A budapesti nagy osztályok mellett a vizsgálatok e megnyújtása a bizottságokra az emberi erőt majdnem meghaladó terhet fog róni.

Nem helyeselheti az új utasítások azon intézkedését sem, hogy a vizsgáló tanár a kérdés feltevésével működését befejezte, ami azt tételezi fel, hogy a tanuló aztán egy tíz percig tartó összefüggő feleletet adjon. A kérdés nem könnyű dolog s így megeshetik, hogy a tanár helytelenül fogalmazott kérdéseért majdan a tanulónak kell lakolnia. És nem szabad megfélemlíteni arról sem, hogy a vizsgáló bizottság előtt ülő tanuló soha sincs normális állapotban, a vizsgálati év némelyiknél valóságos betegséggé fejlődik; ha ezen a tanár jóindulatú útbaigazítással nem segít, úgy nem felelhet meg. A szabályzat ez intézkedésének szigorú alkalmazásával igaz hogy nehezebbé tesszük a vizsgát, de nem igazságosabbá. Egy újtásról az előadó nem emlékezett meg. A régi szabályzat szerint egy tanteremben 15 ifjúnál több nem tehet zárthelyi vizsgálatot, amennyit u. i. egy tanár könnyen áttekinthet. Az új szabályzat ennek meghatározását az elnökre bizza. Ezt a módosítást így minden korlátozás nélkül nem helyeselheti s kívánatosnak

tartotta volna, ha legalább az egy teremben elhelyezhető tanulók maximális száma is megállapított volna.

Fináczy Ernő elnök a közoktatási Tanács kebelében szintén részt vett az Utasítás kidolgozásában; s ezért csak néhány megjegyzésre szorítkozik. Szerinte is téved az előadó úr, mikor a szabadkai eset és az Utasítás kibocsátása közt okozati összefüggést keres (bár a látszat megvolt); a miniszteriumban már évek óta érezték, hogy az *egy* elégtelen írásbeli dolgozat alapján egy egész évre szóló visszavetés méltánytalan s a törvénynek sem felel meg. Ugyanezt érezte a közoktatási Tanács, mikor a szabadkai esetet jóval megelőzően javasolta az ismeretes módosítást. Egyebekben ama nézetének ad kifejezést, hogy az érettségi vizsgálatot nem annyira a tanult anyag számon kérésének, mint inkább az értelmi fejlettség kipuhatólására szolgáló alkalomadásnak kell tekinteni, s ebből a szempontból öt alapvető tárgy, mélyrehatóan kérdezve, teljesen elegendőnek látszik. Az öt tárgy műveltségünk egy-egy főágát képviseli. (Anyanyelv, idegen nyelv, történelem, matematika, természettudomány.) Heinrich Gusztávnak azt a gondolatát, hogy szeptemberben kellene megtartani az érettségi vizsgálatot, nagyon megfontolónak véli, csak hogy ebben az esetben természetesen október 1-én kellene az egyetemi tanévet megkezdeni. Az előadó úrnak a latin írók kiszemelésére vonatkozó megjegyzéseivel szemben utal arra, hogy az utasításnak idevágó 16. §-a (5-dik alinea) természetesen elszigetelten nem vehető tekintetbe, hanem csak a 21. §. A. 2. pontjával kapcsolatosan. Az Utasítás fent idézett szakasza nyilván elejét akarja venni annak (ami tényleg előfordult), hogy az egész vizsgálaton a legkönnyebb írók és irodalmi művek szerepeljenek. Valóban nem osztozhatik az előadó úr azon aggodalmában, hogy a szóbeli vizsgálatra megállapított egy óra túlsok volna; tapasztalásból mondhatja, hogy ha igazán alapos vizsgálatot akarunk, átlag 12 perc szükséges egy-egy tárgyra. Most egyes tárgyakon (péld. a fizikán) rendszerint nagyon felületesen siklanak el. Figyelembe veendő az is, hogy a szövegfordítás (péld. latinból) a szükséges tárgyi és stilisztikai értelmezéssel alig végezhető el 12 perc alatt. A cél nem könnyítés, hanem komoly és intenzív megvizsgálás. Azt a kívánságot, hogy egyes jeles tanulók egyes tárgyak szóbeli vizsgálata, vagy az egész szóbeli vizsgálat alól felmentessenek, semmikép sem vélné teljesíthetőnek. Rombauer tagtársunk sajnálja, hogy az új szabályzat elejtette a réginek azt az intézkedését, mely szerint csak 15 tanuló dolgozhatik egy teremben. A maga részéről célszerűbbnek véli az új Utasítás rendelkezését. Egy oly dologban, mely a helyi viszonyoktól függ, nem helyes országosan intézkedni. Nem látja be, hogy péld. egy 60 vagy 80 m²-nyi teremben miért ne dolgozhatnék együtt 20 tanuló. Az elnök legjobban ismerheti a helyi

viszonyokat; az ő discretionális jogától kell függővé tenni, hogy a rendelkezésre álló helyiség méreteihez képest hány tanulónak együttes dolgozása engedhető meg. Az új rend valóban meg fogja hosszabbítani az érettségi vizsgálat tartamát egy-egy intézetben, s kevesbíteni fogja azon intézetek számát, melyekben a főigazgató maga elnököl. De ezt sem tartja bajnak. A főigazgató minden évben más-más intézeteket tarthat meg magának; a többiekhez pedig elnököket kérhet. Ha az utóbbiakat kellőképen megválogatják, a középiskola érettségi vizsgálatainak évenként más-más bírálat alá bocsátása — főleg a különböző szaktárgyak szempontjából — csakis üdvös eredményekkel járhat. Végül Elnök meleg köszönetet mond az előadónak tartalmas értekezéseért, melynek bemutatása lehetővé tette az új Utasításnak több oldalú megvilágítását és e fontos tanulmányi kérdésnek beható eszmecsere alakjában való megvitatását.

Schmidt Márton előadó rövid megjegyzéseivel az ülés véget ér.

A felolvasó ülést a *rendes tagok zárt ülése* követi.

Elnök indítványozza, hogy György Aladár 200 korona hagyatékát pályadíjra kellene fordítani. Megfontolásra ajánlja, vajjon nem kellene-e a díjat a nagy kisedővő Grf. Brunswick Terézia életrajzának megírására kitűzni? Az elnökség ezen ügyben a jövő ülésen fog végleg határozni.

II. Elnök indítványára elhatározza az elnökség, hogy *Peres Sándor* felkérendő emlékbeszéd tartására György Aladár fölött; *Hegedűs István* pedig fel fog kéretni, hogy Szász Károly fölött emlékbeszédet tartani sziveskedjék.

III. Elnök bejelenti, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 2000 korona, az Akadémia pedig 400 korona segélyösszeget szavazott meg a Társaságnak az 1906. évre.

Az elnökség köszönettel tudomásul veszi a bejelentést.

IV. Elnök bejelenti, hogy Nagy József tanárjelölt a kultagok sorába kíván lépni. A Társaság a nevezettet kultagul felveszi.

Az ülés véget ér.

Hivatalos nyugtázás.

Tiszteletbeli és rendes tagok adományai: Radó Vilmos Budapest 20 K, Wágner Alajos Budapest 40 K.

Kultagok díjai: 1900-ra: Csajághy Imre Dunapataj, 1901-re: Mike Géza Pécs, Braun Mór Székesfehérvár.

1902-re: Péter János Gyulafehérvár, Válek János Vác, Ormai Balázs Orsova, Pálincás Béla Fiume, Füzessi Ágost Henész, Friml Aladár Besztercebánya,

1903-ra: Kiss Rezső Nagykálló.

1904-re: Kötse István Sárospatak, Gárdos Mór Sátoraljaújhely, Rosenberg Nándor Szeged, Szenes Adolf Nagybecskerek, Kerekes Sándor Nagyszöllős, Albert József Pozsony, Kun Ignác Besztercebánya, Bati Jánosné Nyúlhegy, Gallauner Anna Újpest, Kajtsa József Kiskapus, Gálffy Ignác Miskolc, Szabó József Derecske, Varasdy Lajos Szekszárd, Löblovits Izsák Girált, Kádár Jenő Arad, Ludmann Ottó Eperjes, Károly Ignác Székesfehérvár, Thaisz Lajos Losonc, Gonda József Békés, Morres E. Brassó, Hekinger István Pécs, Abrasits Antal Szabadka, Kara Győző Arad, Otrók Mihály Eger, Hodinka Ágost Sárospatak, Jánó Béla Szászváros, Pittner Aurél Makó, Kurucz Vazul Dicsőszentmárton, Sánek Samu Paks, Simonides István Szeged, Schöber Emil Szatmár, Egresits János Pápa, Sarmaságh Géza Nyitra, Bánkorsós Géza Erzsébetfalva, Gergely Gyula F.-Dobsza, Gulácsy Endre Rév, Fábrici Samu Gölnicbánya, Kiss Rezső Nagykálló, Bukovinszky István Érsekújvár.

1905-re: Földes Vilmos Oravicabánya, Tomcsányi János Mátyásföld (1906-ra is), Kellemen Károly Sümeg, Osváth János Békéscsaba, Buday Tekla Mohács, Pacher Donát Sopron, Acsay Ferenc Győr, Simon Béla Pécs, Weinhold Károly Szászsebes, Éltés Mátyás Budapest, Illés Ráfael Túrje, Hajkó László Brassó, Paulay Ödön Pécs, Kászonyi M. Zalaegerszeg, Szántó Kamill Pécs, Varga Mihály Besztercebánya, Szurmó Ambrus Nagykőrös, Kilyényi Endre Hosszúfalu, Bobita Endre Kassa, Wágner Mihály Zólyomlipcse, Dassievitz Gyula Miskolc, Schmidt Antal Pozsony, Duda János Lugos, Koleszár Lajos Bánfy-Hunyad, Juhász Ervin Eger, Endrei Gerzson Beregszász, Mártonfi Lajos Szamosújvár, Kroller Miksa Zala-Apáti, Kiss Gábor Nagybánya, Dudinszky Emil Nagykálló, Gönci Lajos Székelyudvarhely, Heller Richárd Baja, Boros Ambrus Karcag, Szomorú István Pécska, Milleker Bódog Versec, Baaden Károly Nagybecskerek, Dach János Pozsony, Bánfy Alajos Sümeg, Lówy Mór Igló, Vozáry Miksa Mezőtúr, Losoncy László Nagykőrös, Barna Mihály Jászberény, Brauner Lajos Csáktornya, Nagy Lajos Oroszáza, Molnár Lajos Anina, Ilgöwer Pál Alberti, Vojnits Döme Pannonhalma, Kőszegi Gyula Balatonfüred, Halmai József Nagybánya, Csáder Gyula Pozsony, Szenczy Győző Szentgothard, Kiss Rezső Nagykálló. Barcsai József Baja.

1906-ra: Szathmáry Ákos Kolozsvár, Horváth Lajos Vörösvár, Bandity Miklós Nagyikinda.

(Folytatás következik.)

Budapest, 1905 dec.

Dr. Gyulay Béla,

pénztárnok.

V., váci körút 58.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

- Magyar könyvtár*, szerkeszti *Radó Antal*, kiadja *Lampel R.* könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaság, Budapest. Egyes füzet ára 30 fillér.
437. sz. *F. Kaffka Margit*, Levelek a zárdából. Nyár. 62 lap.
438. sz. *Daudet Alphonse*, Az utolsó leckeóra és egyéb történetek (a *Contes du lundiből*), ford. *Marquis Géza dr.* 61 lap.
439. sz. *Hankó Vilmos dr.*, Régi magyar tudósok és feltalálók 63 l.
440. sz. Német balladák és románcok (Szavalkönyv II.) fordította *Feleki Sándor*. 48 lap.
- 441—442. sz. *Schönthan Ferenc*, Dorrit kisasszony, vígjáték 3 felv. (Dickens regénye után), ford. *Timár Szaniszló*, 122 lap.
443. sz. *Lévay József*, Tompa Mihályról. 60 lap.
444. sz. *Wilde Oszkár*, Három mese. Ford. *Hevesi Sándor*. 58 lap.
- Büttner Lina*, A mit a csillagok látnak. Elbeszélés az ifjúság számára. Budapest, 1905, Szt.-István Társulat. 199 lap. Ára kötve 1-40 K.
- M. Hrabovszky Julia*, Női szívek, elbeszélések. Budapest, Szt.-István Társ., a Családi Regénytár XLV. kötete. 144 lap, ára kötve 1 K.
- Kiss Menyhért*, Az arany pók és egyéb elbeszélések. Budapest, Szt.-István Társ., a Családi Regénytár XLIV. kötete. 155 lap, ára kötve 1 K.
- Forrai Soma*, A magyar gyorsírás tankönyve, a Gabelsberger-Markovits rendszer szerint. Iskolai és magánhasználatra. I. kötet. 10-dik kiadás. Levelező rész. Budapest, 1906, Lampel R. 100 lap. Ára 1-30 K.
- Krúdy Gyula*, A cirkuszkirály, ifj. regény. Budapest, 1906, Franklin-Társ. 320 lap. Ára kötve 2-50 K.
- Beöthy Zsolt*, A művészetek története, a vallás- és közokt. miniszter megbízásából szerk. — I. kötet, Ó-kor, irták *Sebestyén Gyula*, *Mahler Ede*, *Láng Nándor*, *Zsámboki Gyula*, *Kuzsinszky Bálint*. Budapest, 1906, Lampel R. könyvkeresk. XI+555 lap. Ára díszkötésben 16 K.
- Nyelvészeti Füzetek*, szerkeszti *Simonyi Zsigmond*. Budapest, Athenæum kiadása.
27. sz. *Nádai Pál*, A magyar népetimológia. 38 lap, ára 1 K.
28. sz. *Simonyi Zsigmond*, Az ikes ragozás története. 57 lap, ára 1 K.
- A középiskola reformja*, vita a közepiskolai kérdésről, rendezte a *Társadalomtudományi Társaság*. Budapest, 1906, Deutsch Zs. és Tsa. könyvkeresk. Első kötet, 269 lap. A teljes mű előfizetési ára 6 K.
- Kunfi Zsigmond*, A francia kulturharc. Budapest, 1905. Deutsch Zs. és Tsa. 72 lap, ára 1-20 K.
- Zolnai Gyula*, Magyar Oklevél-szótár. Legnagyobb részüket gyűjtötte *Szamota István*. Budapest, 1904, Hornyánszky Viktor. 13 füzet, Taranok—Ültetés, 961—1040 lap, ára 1-50 K.